

'नरक्या' तस्करांची कोटीची उड्हाणे

सात वर्षांत पाचशे कोटी रुपयांची नरक्या पावडर परदेशी निर्यात

मोहन मस्कर-पाटील

सातारा, दि. २७ : कॅन्सरला प्रतिबंध करणारा घटक असणाऱ्या नरक्या वनस्पतीच्या तस्करीतून सातारा, सांगली आणि कोल्हापूर जिल्ह्यांतील तस्करांनी कोटीची उड्हाणे घेतली आहेत. गेल्या सात वर्षांत तस्करांनी वनाधिकाऱ्यांच्या मदतीने सुमारे तीस लाख किलो नरक्या पावडर परदेशी पाठविली आहे. याची किंमत ५१० कोटी रुपयांच्या आसपास होते. यातून तस्करांनी आपले उखळ पांढरे करून घेतले आहे. 'नरक्या' वनस्पतीचे नाव ऐकले की, लोक नाक मुरडतात. नरक्याला 'अमृता' आणि 'घाणमारी' या नावानेही ओळखले जाते. या वनस्पतीचा वास घाणेडा येत असल्याने तिला 'नरक्या' अथवा 'घाणमारी' म्हणून ओळखले जाते. नरक्याचा गुणधर्म ऐकल्यानंतर मात्र तस्कर आणि वनाधिकाऱ्यांना ही वनस्पती 'अमृता'ही गोड वाटली, त्यामुळेच तर तस्कर आणि वनाधिकारी 'अमृता'ही गोड नाम तुझे 'नरक्या' असे म्हणून आनंदाने नाचू लागले.

‘नरक्या’ तस्करांची कोटीची उड्हाणे

(पान १ वरुन) नरक्या वनस्पती सातारा, सांगली, कोल्हापूर, रायाड, रत्नागिरी आणि जळगाव येथे आढळते. समुद्रसपाटीपासून तीन हजार फूट उंचीवर ही वनस्पती उगवते. प्रामुख्याने नरक्याचा आढळ पश्चिम घाटात आहे. सातारा, सांगली आणि कोल्हापूर येथील हवामान नरक्या वनस्पती झाडीसाठी पोषक आहे, त्यामुळे तस्करांनी या भागाला ओपले लक्ष्य केले. परिणामी सहयाद्रीच्या कडेकपारीतील नरक्या वनस्पतीची तोड मोठ्या प्रमाणात झाली. आजमितीस नरक्या नष्ट होण्याच्या मार्गावर आला आहे.

नरक्याची तस्करी प्रामुख्याने सातारा, सांगली आणि कोल्हापूर जिल्ह्यातून झाली आहे. पर्यावरणतज्ज्ञांनी दिलेल्या माहितीनुसार पश्चिम घाटातील सत्र टक्क्याहून अधिक नरक्या सपला आहे. तस्करांनी तोड करताना बुधे ठेवून तोड केली आहे. नंतर या झाडांची वाढ झाली असली तरी ती तस्कराच्या नजरेतून सुटलेली नाही, याचीही पुन्हा तोड झाली आहे. तस्करांनी वनाधिकाऱ्यांना हाताशी धरून नरक्याची तोड केली. जंगलातच ही लाकडे तोडून रचण्यात आली, यासाठी स्थानिक मजुरांचा वापर करण्यात आला. यानंतर त्याचे लहान तुकडे करून प्रतिकिळो अडीच रुपये दराने हे तुकडे खेरेदी करण्यात आले. जंगलातून हे तुकडे पोत्यात भरून मुख्य रस्त्यावर आणले गेले, यासाठी गाढवांचा वापर केला गेला. हे तुकडे कराड तालुक्यातील ओगलेवाडी येथील कारखान्यात आणले गेले. येथे त्याची पावडर करण्यात आली. नंतर ही पावडर सतराशे रुपये प्रतिकिळो दराने जपान, जर्मनी आणि स्पैनिला पाठविण्यात आली. आजरा, चंदगड येथून ही पावडर पाठविण्यात येत होती. वनाधिकारी एन. ए. पाटील आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांनी ओगलेवाडी येथे छापा टाकून पावडर तयार करणारा कासखाना उघडकीस आणला. नरक्या तस्करांची पाठ्यमुळे खण्णून काढण्यास ही पहिलीच कारवाई फार मोठी उपयुक्त

शास्त्रीय माहिती

वास घाणेडा येत असल्याने या वनस्पतीचे नाव ‘नरक्या’ पडले. ‘घाणमारी’ आणि ‘अमृता’ ही दोन नावे आहेतच. नरक्याचे मूळ ओलकेंसी (*Olaceae*) असून त्यास ‘मापिया फिटेडा’ (*Mappia Foetida*) या नावाने ओळखले जाते. शास्त्रीय नाव ‘नोथो फोडाईटीस’ (*Nothapodytes* निमोनिया) (*Nothapodytes Nimmoniana*) आहे. यात ‘कॅम्पोथेसिन’ (*Camptothecin*) नामक कॅन्सर प्रतिबंधक रसायन आहे. याचबरोबर नरक्यात (*Ritrovirus*) या कळातील विषाणू नष्ट करणारा घटक सापडतो. विशेष म्हणजे ‘एआयव्ही-एड्स’ हा आजार याच गटातील विषाणुमुळे होतो, त्यामुळे हा रोग बरा करण्यासाठी या वनस्पतीच्या चाचण्या विविध ठिकाणी सुरु आहेत. एक टन नरक्याच्या लाकडातून १८ कोटी रुपयांचे ‘कॅम्पोथेसिन’ रसायन निघते.

ठरली. यानंतरच खन्या अर्थात तपासाला सुरुवात झाली. कोल्हापूर जिल्ह्यातील पर्यावरणतज्ज्ञ प्राचार्य डॉ. मधुकर बाचूळकर यांनी दिलेली माहिती तर धक्कादायक आहे. त्यांच्या मते गेल्या सात-आठ वर्षांत सहयाद्रीच्या कडेकपारीतून ३० लाख टनापेक्षा अधिक नरक्याची पावडर परदेशात पाठविण्यात आली आहे. सारासरी १,७०० रुपये प्रतिकिळो दराने ही पावडर जवाहरलाल नेहरू पोर्ट ट्रस्टवरून तसेच विमानाने पाठविण्यात आली आहे. - (क्रमशः) (हे लेखन ‘सीएमई’ मीडिया फेलोशिपअंतर्गत करण्यात आले आहे)